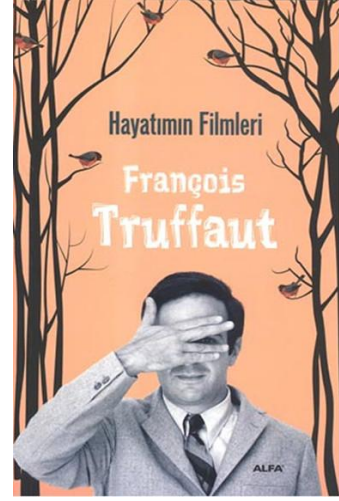

HAYATIMIN FİLMLERİ

François Truffaut

Çeviren: Ayşe Meral
Alfa Yayıncılık
2015 / 440 sf.

Les quatre cents coups (1959) ve *Jules et Jim* (1962) filmleri ile gönüllerde taht kuran Fransız Yeni Dalgası'nın usta isimlerinden **François Truffaut**'nun, başta **Cahiers du Cinema** olmak üzere önde gelen sinema dergileri için yazdığı yazıların derlenmesi ile oluşan *Hayatımın Filmleri*, yüzden fazla eleştiri yazısı içeriyor. Seçkiye katılacak yazıları kendisi belirleyen **Truffaut**, samimi bir dille kaleme aldığı yazılarında, bazen sinefil kimliği ile, bazen ise yönetmen kimliği ile karşımıza çıkıyor. Tutkulu bir sinema seyircisi olduğu, yazdığı her satıra yansıyan **Truffaut**, satır aralarından sızdırdığı otobiyografik esintiler sayesinde keyifli, hem yönetmen hem seyirci olmasının getirdiği güçlü bakış açısı sayesinde de eğitici bir eser meydana getirmiş.

Kitabın içeriğinden bahsetmeden önce, kitaba yansıyan **Truffaut**'dan birkaç cümle ile bahsetmek gerekirse, sinema tarihinin büyük ustalarına karşı duyduğu hayranlığı gizlemeyen samimi üslubu, içindeki amatör sinemacının ölmesine izin vermeyen heyecanı ve yazıları kronolojik olarak incelendiğinde açıkça gözlemlenebilen gelişimi ve değişimi, kendisini yakından takip eden hayranları için hem keyifli bir tecrübe, hem de filmografisini ele alırken yeni bir bakış açısı kazanımı sağlıyor.

Sinema tarihinin geniş bir dönemini ve farklı coğrafyaları kapsayan bu yazılar, kronolojik sıra gözetmeksizin beş başlık altında sıralanmış: sinemaya sessiz filmlerle başlayıp sesli filmlerle devam eden **Jean Vigo**, **Jean Renoir**, **Alfred Hitchcock**, **Charlie Chaplin** gibi yönetmenlerin bulunduğu *Büyük Sır*

bölümü; **Stanley Kubrick, Elia Kazan, Nicholas Ray, Billy Wilder** ve daha birçok yönetmenin bulunduğu *Sesli Film Kuşağı: Amerikalılar* bölümü; **Robert Bresson, Jacques Tati, Max Ophüls, Jean-Pierre Melville, Jean Cocteau** gibi ustaların başı çektiği *Sesli Film Kuşağı: Fransızlar* bölümü; **Kenji Mizoguchi, Kon Ichikawa, Yasushi Nakahira** ve **Keisuke Kinoshita**'nın filmlerinin bulunduğu *Yaşasın Japon Sineması* bölümü; **Ingmar Bergman, Luis Bunuel, Federico Fellini, Roberto Rossellini, Orson Welles** gibi ustaların da yer aldığı *Grup Dışı Kalanlar* bölümü ve son olarak **Alain Resnais, Agnes Varda, Claude Chabrol, Louis Malle, Jean-Luc Godard, Jacques Rivette** ve daha bir sürü yeni dalga yönetmeninin yer aldığı *Yeni Dalgadan Arkadaşlarım* bölümü.

Kitabı okurken **Truffaut**'nun 20'li yaşlarından 40'lı yaşlarına kadar yaklaşık 20 yıllık bir dönemine şahit oluruz. Bu süreçte filmler üzerinden yaptığı analizlerin derinliği kronolojik olarak düzenli bir şekilde artmakla birlikte, özellikle 20'li yaşların başında yazdığı bazı yazılar okuyucular için tatmin edici olmayabilir. Ancak bu yazılar bile, **Truffaut**'nun ilk filmi 27 yaşında çekmesi ve bir başyapıtı imza atmış olması göz önünde bulundurulduğunda, bu önemli eseri çeken yönetmenin çekim sırasındaki ruh haline biraz daha yaklaşmak adına yer yer ilginç anekdotlar içeriyor. Özellikle son dönemlerine doğru yazdığı birçok yazı, bir sinema yönetmenine yine bir sinema yönetmeni olarak yaptığı yaklaşım ve analiz ile çok doyurucu olmuş.

Gökhan Gökdoğan

Modern Zamanın Akışında SİNEMA SANATI

Mehmet Öztürk

Doğu Kitabevi
2015 / 282 sf.

Bakışını Macar sinemasına yönelterek başlayan yazar, Macar siyasi tarihini filmler, yönetmenler ve temalar ile birlikte ele alır. **György Lukacs**'ın sanat, sinema, edebiyat ve form hakkındaki düşünceleri ile sinema kuramcıları üzerindeki etkilerine yer verir. İzleyen bölümde **Necip Mahfuz**'un *Sinemada Mısır Geleneği*'ne verdiği yönü ve *Binbir Gece Masalları*'nın rolünü, tarihi dışarıda tutmadan aktarır.

Türk sinemasını *Sinematografik Bir Üretim Alanı Olarak Doğu Anadolu, Türk Sineması'nda Çocukların Sunumu* ve *Türk Sineması'nda Gecekondular* başlıklarıyla inceler; sosyolojik değerlendirmeye ve edebiyatla bağına ağırlık vererek birçok filme değinir. Destanlar, efsaneler, masallar bağlamında **Yaşar Kemal** ve **Yılmaz Güney**'den sıkça söz eder. “Doğu”yu anlamaya ve anlatmaya çalışan yazar, *Hiçbir yerde, Min Dit, İki Dil Bir Bavul, İz (Reç), Gelecek Uzun Sürer...* vb. filmlere yer vermemeyi tercih eder ya da unuttur.

Bir filmin edebiyatın derinliği ve şiirsel ritmine yaklaştıkça güzelleşeceğini düşünen yazar “*Doğu Geleneği*”nde *Edebi Sinema* bölümünde Mısır, İran, Türk, Kırgız ve Dünya sinemalarından edebiyat uyarlamaları örnekleri verse de ülkelere yaklaşık iki sayfa ayırdığından roman, yazar, film, yönetmen ismi vermenin ötesine nadiren geçebilmiştir. İnternet kullanımının yaygınlığı bu tür listelere ulaşmayı kolaylaştırdığından metnini farklı kılmak için çözümlere ağırlık verebilirdi.

Kitabın devam eden bölümleri: *Sinemada Sürrealist Manzaralar, Kara Roman'dan Film Noir'a Sinemada Gangsterler, Sinema ve Akdeniz Dünyası ve Aydınlik Renkler, Puslu Manzaralar*. Son bölüm *Zamanın Akışında Yolculuklar*'ı, **Wim Wenders** ile **Walter Benjamin**'in düşlerine, düşüncelerine ve yolculuklarına ayırır.

Kitabın hemen her bölümünde beş altı sayfadan sonra, aynı cümlelerin versiyonlarını okuyormuşsunuz duygusu uyanıyor. Özellikle Türk sinemasını incelediği üç bölümde yazar, kesişen/örtüşen alanlarda aynı filmler, benzer temalar etrafında dolanıp duruyor. Öyle ki, **Ali Özgentürk**'ün *Hazal* ve *At* filmleriyle ilgili değerlendirmeler her iki bölümde bire bir aynı cümlelerle yer alıyor. (sf. 66-67 ile 97-98 ve 105-106 ile 139).

Yazar bazı bölümlerin sonunda, değindiği filmleri *filmografi* adıyla listelemiş, bazı bölümlerde ise bunu yapmamış. Yine birkaç bölümde ele aldığı filmlerin

temalarını sıralı şekilde verirken diğer bölümlerde vermemiş. Yani kitap bir sistemden yoksun; dizgi ve redaksiyon hataları okuma zevkini sabote edecek kadar fazla.

Kitabın ismi ve kapağı, iyi bir kitapla baş başa olduğumuzu düşündürtecek kadar iddialı olmasına karşın sayfalar ilerledikçe kitapla bu düşünce arasına mesafe giriyor. Sonuç olarak, kitaptaki denemeler/incelemelemler/değınmelerde sinematografik analiz sınırlı, sosyolojik ve ideolojik eleştiriler çoğunlukla yüzeysel. Gazete yazılarının ötesine zaman zaman geçebiliyor. Ne kadar özenli bir dil kullanmaya çalışırsak çalışalım, kitap hem içerik hem de kurgusal açıdan *özensiz* sözcüğünü karşılıyor.

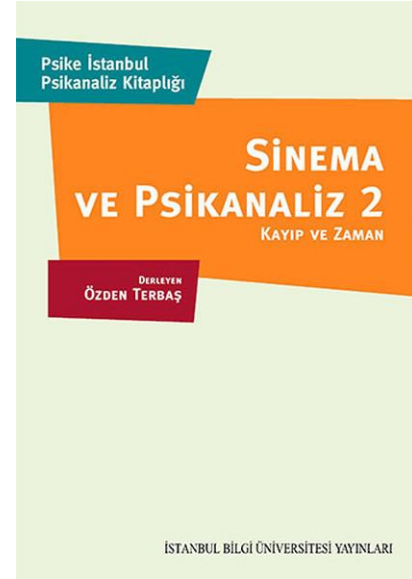
F. Aytül Kaplan

SİNEMA VE PSİKANALİZ 2

Kayıpve Zaman

Derleyen: Özden Terbaş

İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
2015 / 145 sf.

İstanbul Psikanaliz, Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Derneği'nin (Psike İstanbul) Psikanaliz Kitaplığı'ndan, "Konferanslar" dizisi altında çıkan "*Sinema ve Psikanaliz 2- Kayıp ve Zaman*", Sinema Akşamları olarak anılan film gösterimlerinde yapılan konuşmalardan oluşan ikinci kitap. Her ikisi de **Özden Terbaş**'ın editörlüğünde çıkan sinema ve psikanaliz kitaplarının birincisi "*Sinema ve Psikanaliz- Film ve Bilinçdışı*" başlığını taşıyordu. Analistler elimizdeki bu ikinci kitapta, *kayıp* temasında altı, *zaman* temasında yedi alt başlık altında, bir veya birden fazla filminden yola çıkarak kayıpların, eksiklerin, yas ve melankolinin, yitirilenlerin, zamanın akışı ve yaşam deneyimlerinin ilişkileri

üzerine geliştirdikleri çözümlene ve yorumları psikanalitik film eleştirisi kulvarında okuyucu ile paylaşmaktalar.

Psikanalitik film eleştirisi yazabilmek için öncelikle film eleştirmeni mi yoksa psikanalist mi olmak gerekir sorusunu akla getiren bu kitaplarda yer alan yazılarda psikanalistlerin ruhsal dünyaları açıklamak için kullandığı onca kavram ve kuramın filmlerdeki psikolojik gerçeğliği çözümlenmek üzere cömertçe seferber edildiğini görüyoruz. Kitabın *kayıp* temasına ayrılmış ilk bölümünde yer alan filmlerin çözümlenmesinde yararlanılan psikanalitik kavramlar: ilk sahne fantezisi, Oidipus karmaşası, yas sürecinin inkar, kabullenme, vedalaşma ve onarım gibi aşamaları, yasa karşı geliştirilen savunmalar ve narsisistik yaralanmalar, **Winnicott**'ın "sahte kendilik" kavramı ve yol açtığı sürekli yas durumu ve tümüyle ilişkili depresif duygu durumlar. Bu psikanalitik kavramların derinlerine inmek ve *kayıp* bölümü için seçilmiş olan filmlerdeki karakterleri bu bakışla kavramak için kaçırılmaması gereken bir fırsat olarak duruyor elimizdeki yazılar. İlk bölümde yer verilen filmleri de merak ederseniz: **Yavuz Erten** ve **Yeşim Korkut**'un yorumuyla **Stephen Hopkins**'in *Peter Sellers'in Yaşamı ve Ölümü* (2004); **Özden Terbaş** yorumuyla **Tim Burton**'ın *Büyük Balık* (2003) filmi; **Berrak Ciğeroğlu** yorumu ile **Ingmar Bergman**'ın *Yaban Çilekleri* (1957); **Nilüfer Erdem** yorumuyla **Özcan Alper**'in *Sonbahar* (2008)'i; **Sibel Mercan** yorumu ile **Ouine Lecomte**'un *Yepyeni Bir Hayat* (2009) filmi; ve **İrem Anlı**'nın yorumu ile **Michael Radford**'un *1984* (1984); filmleri. Bunlar içerisinde özellikle **Nilüfer Erdem**'in *Sonbahar* (2008); filmine getirdiği yorum hem psikanalitik çözümlenmesinin ana temasını oluşturan yas süreçlerini filmin kurgusundaki temel dönüm noktalarını oluşturan mevsimsel ve mekânsal atmosferlere paralel olarak kurması, hem de yollar, köprüler, nehir, tulum, anadil gibi görsel ve sözel sinematografik göstergeler ile "bağlantı nesnesi" gibi psikanalitik kavramlar arası ilişkileri ustaca kurması nedeniyle mutlaka okunması gereken bir yazı olarak karşımıza çıkıyor.

Kitabın *zaman* temasına ayrılmış ikinci bölümünde film çözümlenmelerinde kullanılan psikanalitik kavramlarla beraber önümüzde uçsuz bucaksız bir zaman sözlüğü açılıyor: kronolojik zaman, duygu duruma göre değişen zaman, varoluşun zamansallığı, zamansızlık, döngüsel zaman, içsel zaman, doğum zamanı, zamanın doğuşu, kadın zamanı, erkek zamanı, çocuksu zaman, annesel zaman, babasal zaman, zaman-mekan akordeonu, ölü zaman, donmuş zaman bu

sözlükte yer alan zamana ilişkin üretilmiş psikolojik ve sinemasal kavramlardan bazıları. Yazılarda ele alınan filmler ise: **Nayla de Coster**'nin yorumuyla **Alain Resnais**'nin *Hiroşima Sevgilim* (1959) filmi; **Sibel Mercan**'ın kitaptaki ikinci yazısı olan **Peter Howitt**'in *Rastlantının Böylesi* (1998); **Meral Erten** yorumu ile **Mike Leigh**'in *Ömrümüzden bir Sene* (2010) filmi; **Andrea Sabbadini**'den **Victor Erice**'nin kısa filmi *Yaşam Hattı* (2002); **Melis Tanık Sivri**'den **Anne Fontaine**'nin *Yasak Aşk* (2013) filmi; **Özden Terbaş**'ın yorumuyla **Theodoros Angelopoulos**'un *Sonsuzluk ve Bir Gün* (1998); filmi; ve **Yavuz Erten**'in "Tarihin dışındaki gün, Sonsuza kadar tekrar eden gün, Gece doğan güneş" başlıklı yazısında yer verdiği yapım yılları 1993 ile 2013 arasında değişen beş farklı film olarak özetlenebilir. Bu yazılar arasında kaçırılmaması gereken ise **Sabbadini**'nin **Victor Erice**'nin *Yaşam Hattı* (2002); isimli 10 dakikalık kısa filmi için kurduğu anlatı. Zaman ile her daim iç içe olan sinemada bilinen kavramlaştırmalardan farklı olarak doğrudan zamanın anlamını keşfetmeyi amaçlayan bir film olarak adlandırdığı bu film "*Ten Minutes Older*" (On Dakika Daha Yaşlı, 2002) başlıklı iki filmde (*Trompet* ve *Çello*) oluşan, 15 farklı yapımcı-yönetmenin katkı yaptığı bir projenin parçası. **Erice**'nin doğduğu günden bir kesit olan filmde bireysel ve kolektif zaman deneyiminin görsel ve müzikal keşfine tanık olabileceğimizi söyleyen **Sabbadini** kullandığı serbest çağrışımsal kurgusu, karakterlerin iç dünyasına eş duyum sağlayan doğrusal anlatımı ve izleyiciler için zamanın anlamına özenle dikkat çekiyor olması ile bu filmin psikanalitik ilgiyi hak ettiğini vurgulamaktadır.

Psikanalitik film eleştirisi yazabilmek için öncelikle film eleştirmeni mi yoksa psikanalist mi olmak gerekir sorusunu sormuştuk yazının girişinde, her iki disiplinin de kendi konu alanında biriktirdiği analitik yaklaşımların ve araçların birbirini desteklemesinin gerekli ve kaçınılmaz olduğu yanıtı ile bir işbirliğinin yolunu aydınlatalım. Psike İstanbul'da Film Akşamları'nın devamını diler, *Psikanaliz ve Sinema* kitaplarının bir dizi haline gelmesini film eleştirisi alanına değerli bir katkı olarak kabul edebiliriz.

Seda Usubütün